

Солтүстік Қазақстан облысы аумағында шаруашылық ішілік ирригациялық және коллекторлық-дренаждық жүйелерді пайдалану қағидаларын бекіту туралы

Солтүстік Қазақстан облысы әкімдігінің 2026 жылғы 18 наурыздағы № 82 қаулысы

Қазақстан Республикасы Су кодексінің 114-бабы 3-тармағына сәйкес Солтүстік Қазақстан облысының әкімдігі **ҚАУЛЫ ЕТЕДІ:**

1. Қоса беріліп отырған Солтүстік Қазақстан облысы аумағында шаруашылық ішілік ирригациялық және коллекторлық-дренаждық жүйелерді пайдаланудың қағидалары бекітілсін.

2. "Солтүстік Қазақстан облысы әкімдігінің ауыл шаруашылығы және жер қатынастары басқармасы" коммуналдық мемлекеттік мекемесі Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіпте қамтамасыз етсін:

1) осы қаулыға қол қойылған күннен бастап бес жұмыс күні ішінде қазақ және орыс тіліндегі электрондық түрдегі көшірмесін Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің "Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институты" шаруашылық жүргізу құқығындағы республикалық мемлекеттік кәсіпорнына ресми жариялау және Қазақстан Республикасы Нормативтік құқықтық актілерінің эталондық бақылау банкіне қосу үшін жолдауды;

2) осы қаулыны ресми жариялағаннан кейін Солтүстік Қазақстан облысы әкімдігінің интернет-ресурсында орналастыруды.

3. Осы қаулының орындалуын бақылау Солтүстік Қазақстан облысы әкімінің жетекшілік ететін орынбасарына жүктелсін.

4. Осы қаулы алғашқы ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі.

Солтүстік Қазақстан облысының әкімі

Ғ. Нұрмұхамбетов

Солтүстік Қазақстан облысы
әкімдігінің

2026 жылғы "18" наурыздағы

№ 82 қаулысына

қосымша

Солтүстік Қазақстан облысы аумағында шаруашылық ішілік ирригациялық және коллекторлық-дренаждық жүйелерді пайдаланудың қағидалары

1. Жалпы ережелер

1. Осы Солтүстік Қазақстан облысы аумағында шаруашылық ішілік ирригациялық және коллекторлық-дренаждық жүйелерді пайдалану қағидалары (бұдан әрі –

Қағидалар) Қазақстан Республикасы Су кодексінің 114-бабы 3-тармағына сәйкес әзірленді және ирригациялық және коллекторлық-дренаждық жүйелерді (бұдан әрі – Жүйелер) пайдалану тәртібін айқындайды.

2. Жүйелерді пайдаланудың негізгі мақсаты топырақ пен ауыл шаруашылығы дақылдарының нормативтік қажеттілігінің ерекшеліктерін ескере отырып, суармалы жерлердің мелиоративтік топырақ режимдерін реттеу үшін гидромелиорациялық жағдайлар жасау болып табылады.

3. Осы Қағидаларда келесі негізгі ұғымдар пайдаланылады:

1) ағымдағы жөндеу - көтергіш элементтерді қоспағанда, жүйелер конструкциясының жекелеген элементтерін ауыстыруды немесе қалпына келтіруді көздейтін жұмыстар кешені;

2) жобалау ұйымы - объектіні (құрылысты) жобалаған кәсіпорын немесе жүйелерді жобалау жөніндегі мамандандырылған кәсіпорын;

3) күрделі жөндеу - жүйелер конструкциясының көтергіш элементтерін ауыстыруды немесе қалпына келтіруді көздейтін жұмыстар кешені;

4) пайдалану - ол мақсаты бойынша пайдаланылатын, жарамды күйде ұсталатын және құрылыс жобасында айқындалған бастапқы параметрлерді сатып алғанға дейін қалпына келтірілетін жүйелердің өмірлік циклінің кезеңі;

5) пайдалану режимі - құрылыс жобасында айқындалатын немесе оларды пайдалану процесінде белгіленген параметрлері бар жүйелерді мақсаты бойынша пайдалану қарқындылығы;

6) пайдалану шарттары - оларды пайдалану кезінде жүйелерге әсер ететін факторлардың жиынтығы;

7) реконструкциялау - жаңа пайдалану режимі кезінде жүйелердің параметрлерін қалпына келтіру, жақсарту немесе олардың мақсатын өзгерту жөніндегі жұмыстар кешені;

8) су қорын қорғау және пайдалану саласындағы уәкілетті орган (бұдан әрі - уәкілетті орган) - су қорын қорғау және пайдалану саласындағы басшылықты және салааралық үйлестіруді жүзеге асыратын орталық атқарушы орган;

9) су объектісі - сарқынды сулардың жинақтауыштарын қоспағанда, шекаралары, табиғи немесе реттелетін су режимі бар сулардың құрлықтың табиғи немесе жасанды рельефтерінде не жер қойнауында тұрақты немесе уақытша шоғырлануы;

10) ирригация жүйелері - ауыл шаруашылығының өнімділігі мен құрғақшылыққа төзімділігін арттыру мақсатында ауыл шаруашылығы алқаптарын жасанды суаруға арналған инженерлік құрылыстардың, жабдықтар мен құрылғылардың жиынтығы;

11) коллекторлық - дренаждық жүйелер - суару массивінен тыс олардың артық көлемін бұру жолымен жер асты суларының деңгейін төмендетуге арналған дренаждық жүйелер;

12) техникалық жай – күйі - пайдалану процесінде өзгеріске ұшыраған, белгілі бір уақытта бақылаулармен белгіленген белгілермен сипатталатын жүйелер параметрлерінің жиынтығы;

13) техникалық қызмет көрсету - жүйелерді мақсатына қарай пайдалану үшін олардың жарамдылығы мен жұмысқа қабілеттілігін қолдау жөніндегі жұмыстардың күнделікті кешені (реттеу, майлау, болтты қосылыстарды бекіту, арнаның түбін және еңістерін өсуден және шөгуден жергілікті тазалау, сондай-ақ су шығарғыштарды, суды есепке алуға арналған құрылғылар мен құралдарды, көпір құбырларын, арналық пайдалану құралдарын таза және жарамды ұстау жолдар мен жолақтар);

14) гидрометриялық пост - су объектілерінің режимі туралы жедел және ұзақ мерзімді деректерді алуды қамтамасыз ететін жер үсті суларын бақылау желісінің элементі.

4. Жүйелерді пайдалануды жеке немесе заңды тұлғалар меншік, мүліктік жалдау (жалға алу) не сенімгерлік басқару құқығымен жүзеге асырады, бұл ретте пайдалану Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексіне (бұдан әрі - меншік иесі) сәйкес тиісті шарттарда белгіленген өкілеттіктер шегінде жүзеге асырылады.

2. Ирригация жүйелерін пайдалану тәртібі

5. Ирригациялық жүйелерді пайдалану процесінде келесі шарттардың сақталуы қамтамасыз етіледі:

1) арналардың, құбырлардың, сорғы станцияларының және тарату құрылыстарының техникалық жарамдылығы;

2) арналардың балдырлануы, батпақталуы, деформациялануын және жобалық өткізу қабілетінің жоғалуын болдырмау;

3) су беру кестесіне сәйкес бекітілген су режимін сақтау;

4) берілген және пайдаланылған су көлемдерінің жедел және дәйекті есебін ұйымдастыру;

5) сүзуге, қашыртқыға және жылыстауына судың жұмсалуды азайту.

6. Сумен жабдықтау кестесі келесіні ескере отырып әзірленеді:

1) суармалы учаскелердің орналасу схемалары;

2) ирригациялық арналардың жобалық өткізу қабілеті;

3) егіс құрылымдары және суарудың агротехникалық нормалары;

4) суару техникасы мен суару жүйесінің пайдалы әсер ету коэффициенттері (ПӘК).

7. Суару жүйелерін реконструкциялау және күрделі жөндеу су беруді толық тоқтату үшін негіз болып табылмайды, арнада авариялық жағдай болған жағдайда барлық су пайдаланушыларды міндетті түрде хабардар ете отырып, су беруді ол жойылғанға дейін тоқтатуға болады.

8. Гидрометриялық бекеттерді пайдалану және оларға қызмет көрсету жөніндегі функциялар олардың иелеріне жүктеледі.

9. Гидрометриялық бекеттерді пайдалану процесінде:

- 1) Техникалық құжаттамаға сәйкес жабдықты тиісті түрде орнату және бекіту;
- 2) өлшеу аспаптарын үнемі тексеру, тазалау және калибрлеу;
- 3) бақылау журналдарында немесе цифрлық платформаларда деректерді тіркеудің сақталуы, дұрыстығы және кезеңділігі.

10. Гидрометриялық жабдық істен шыққан жағдайда меншік иесі Су ресурстарын қорғау және пайдалануды реттеу жөніндегі бассейндік су инспекциясын хабардар ете отырып, ақаулықтарды анықтаған сәттен бастап күнтізбелік 2 (екі) күн ішінде оның жұмысқа қабілеттілігін қалпына келтіру немесе резервтік есепке алу құралдарын орнату бойынша дереу шаралар қабылдауы қажет.

11. Суару жүйелеріне техникалық қызмет көрсету олардың тиісті жағдайы мен жұмыс істеуін қамтамасыз ету, жобалау параметрлеріне сәйкес пайдалану сипаттамаларын сақтау мақсатында жүзеге асырылады.

12. Ирригациялық жүйелерге техникалық қызмет көрсету шеңберінде келесі іс-шаралар орындалады:

1) суару арналарын және жүйенің басқа элементтерін арамшөптерден, тасындылардан, қоқыстардан және laidан тазарту;

2) қаптаманың, еңістердің, түбінің және су бөлу құрылыстарының бүлінген учаскелерін қалпына келтіру;

3) ысырмаларға, көтергіш механизмдерге, шлюздерге және басқа да реттеуші құрылғыларға техникалық қызмет көрсету бойынша профилактикалық жұмыстарды жүргізу;

4) металл элементтерді коррозияға қарсы өңдеуді және бояуды орындау;

5) жүйенің тиімділігіне әсер ететін ағуын, жылыстауын және өзге де ақауларды жою;

6) пайдалану жолдары мен бөлу жолақтарын тиісті жағдайда ұстау;

7) вегетациялық кезең аяқталғаннан кейін маусымдық консервациялау жөніндегі іс-шараларды жүргізу;

13. Техникалық қызмет көрсету нәтижелері пайдалану құжаттамасына (техникалық байқау журналдары, орындалған жұмыстар актілері, профилактикалық іс-шаралар кестелері) енгізіледі.

14. Меншік иесі қамтамасыз етеді:

1) сорғы агрегаттарының жұмысын тәулік бойы мониторингтеу;

2) суды қосудың, тоқтатудың және беруді реттеудің белгіленген режимін сақтау;

3) сорғы жабдығына регламенттік және жоспардан тыс тексерулер, ағымдағы және күрделі жөндеу жүргізу, оның ішінде станцияны маусымдық пайдалануға дайындау (көктемгі іске қосу, күзгі консервациялау);

4) электр қуат көзімен жабдықтау, жылыту, дренаж, желдету және автоматика жүйелерін жарамды күйде ұстау;

5) негізгі тораптар мен агрегаттар резервінің болуы.

15. Сорғы станцияларын пайдалану кезінде келесідегідей тәуекелдердің алдын алу және жою жөніндегі іс-шаралар көзделеді:

1) кенеттен электр қуаты өшкенде немесе су беру режимі бұзылғанда гидравликалық соққылар;

2) электр желілеріндегі қызып кету және қысқа тұйықталу;

3) сорғы бөлігін су басу;

4) торлардың, сүзгілердің және ысырма құрылғыларының бітелуі.

16. Меншік иелері оқиғаларды тіркеу журналын жүргізіп, айдың әр онкүндігінде профилактикалық жұмыстар жүргізеді.

17. Суару маусымы аяқталғаннан кейін сорғы станциясының консервациясы жүзеге асырылады, оның ішінде:

1) сорғылардан, құбырлардан және бекіту арматурасынан суды ағызу;

2) электр қуатын өшіру және тораптарды кептіру;

3) профилактикалық жұмыстар мен жоспарлы ревизия жүргізу.

18. Сорғы станциясын консервациялау суару маусымында су беру аяқталғаннан кейін 10 (он) жұмыс күні ішінде жүзеге асырылады.

Сорғы станциясын консервациялау нәтижелері бойынша орындалған іс-шаралардың тізбесін көрсете отырып, жауапты мамандар (инженер, электрик, оператор) қол қойған акт жасалады;

Акт сорғы станциясының техникалық құжаттамасына қоса тіркеледі.

19. Қысқы кезеңде жұмыс істейтін станцияларда:

1) үй-жайлар мен жабдықтарды жылуды оқшаулау және жылыту шаралары;

2) мұздан, қардан, қоқыстан тазарту;

3) электрмен қуаттаудың және ағызудың авариялық схемаларын тексеру және дайындау.

3. Коллекторлық-дренаждық жүйелерді пайдалану тәртібі

20. Коллекторлық-дренаждық жүйелерді пайдалану жер асты суларының деңгейін реттеуге және дренаждық суларды бұру арқылы суармалы жерлердің қайталама тұздану, батпақтану және тозу процестерін болдырмауға бағытталған.

21. Коллекторлық-дренаждық жүйелерді пайдалану кезінде:

1) тік дренаж ұңғымаларының, көлденең дренді, коллекторлардың, су бұру арналарының, сорғы станциялары мен құрылыстарының техникалық жарамдылығы;

2) дренаждан, суармалы жер учаскесінен тыс артық ылғалды уақытылы алып тастау ;

3) қоқым-соқымнан, балдырланудан және лайланудан тазарту;

4) жер асты суларының нормативтік деңгейін ұстап тұру;

5) энергиямен қамтамасыз ету және автоматтандыру жүйелерінің жұмыс істеуі.

22. Тiк дренажды пайдалану мыналар болған жағдайда жүзеге асырылады:

- 1) қашықтан мониторинг және басқару жүйелері;
- 2) сорылған суды есепке алу аспаптары;
- 3) әрбiр ұңғымаға арналған техникалық құжаттама.

23. Коллекторлық-дренаждық жүйелерге техникалық қызмет көрсету дренаждық инфрақұрылымның үздіксіз жұмыс істеуін қамтамасыз етуге, су басудың, топырақтың қайталама тұздануының және суармалы жерлердің тозуының алдын алуға бағытталған.

24. Коллекторлық-дренаждық жүйелерге қызмет көрсету мыналарды қамтиды:

- 1) дренді, коллекторларды, су қабылдау және шығару құрылыстарын қоқым-соқымнан, лайланудан және өзге де шөгінділерден тазарту жөніндегі жұмыстарды жүргізу;
- 2) құбырлардың, қосылыстардың және жүйенің құрылымдық элементтерінің зақымдалған учаскелерін тексеру және жөндеу;
- 3) жер асты суларының деңгейін мониторингілеу және қажет болған жағдайда су бұру режимін түзету;
- 4) әртүрлі климаттық жағдайларда жүйенің тұрақты жұмысын қамтамасыз ету бойынша маусымдық профилактикалық іс-шараларды орындау.

25. Тiк дренажды пайдалану кезінде меншік иелері техникалық паспорттарды, тексеру және қызмет көрсету журналдарын қоса алғанда, әрбiр дренаждық ұңғыма бойынша техникалық және пайдалану құжаттамасын жүргізуді қамтамасыз етеді.